

О. Г. Сорока,

учитель української мови і літератури та зарубіжної літератури ОНЗ
«Шевченківський ліцей» Шевченківської сільської ради

"ОГОНЬ ЗАПЕКЛИХ НЕ ПЕЧЕ"

ПРО НОВЕ СУСПІЛЬНЕ СПРИЙНЯТТЯ ОБРАЗУ ТАРАСА ШЕВЧЕНКА

У ці драматичні дні національно-визвольної війни і відбиття агресії російської федерації ми не можемо не говорити про культ Тараса Шевченка в умовах війни і його популяризацію в освіті. Адже 211 років минуло з дня народження Кобзаря, а його слова актуальні, як ніколи. Вони пророче перегукуються з нашою сьогодишньою війною. Як і в роки Т.Г. Шевченка, так і в даний час, практично нічого не змінилося – ні в самій росії, ні у відносинах між двома державами.

Тарас Шевченко у своїй поезії створив привабливий і героїчний образ минулого України. Провідне місце в ньому зайняло козацтво, котре, на думку Григорія Грабовича, він абсолютизував як провідну, героїчну верству українського народу, називаючи її представників святими месниками, захисниками бідних і знедолених.

Таке трактування стало каноном для багатьох українських істориків XIX і XX ст. Завдяки творчості Шевченка козацька доба і сам поет наприкінці XIX ст. стали об'єднавчим фактором. Тарас Шевченко став одним із перших, хто виступив проти малоросійськості, протиставивши їй у своїх творах українську національну ідентичність.

"Він є святим прапором нашої національної єдності, одним з найвизначніших символів української спільності, одноцільності України й українського життя, – одноцільного незважаючи на державні, церковні і всякі інші межі", – зазначав Михайло Грушевський.

Водночас як символ українськості Шевченко викликав ненависть в прихильників "єдиної і неподільної росії". У 1919 р. в сільській раді села Добра Уманського повіту денікінці (згрішу і назву їх тогочасними прихильниками "руского міра") намагалися знищити портрет Шевченка. Він зберігається в колекції Національного музею Тараса Шевченка.

Цілі й наміри у прихильників та росіян у всі часи однаковісні – загарбати, знищити та вкрати. Переконалися в цьому можна читаючи перші рядки сатиричної поеми «Сон»:

У всякого своя доля

І свій шлях широкий,

Той мурує, той руйнує,

Той неситим оком

За край світа зазирає,

Чи нема країни,

Щоб загарбать і з собою Взять у домовину.

росіяни не можуть примиритися з тим, що Україна – давно суверенна держава.

Цивілізований світ розвивається, покращує комфорт, добробут і розуміє гідність та цінності людського життя, країна-агресор – навпаки: руйнує, залякує, грабує та застосовує інші методи, які неприпустимі в культурному та розвиненому світі.

Образ і творчість Тараса Шевченка використовувалися суспільством і владою задля

досягнення певних, зокрема, ідеологічних завдань. Починали це громадівці, які і стали творцями народницького образу Тараса Шевченка, знаного завдяки смушковому кожусі й шапці.

Революція Гідності і російсько-українська війна, яка розпочалася 20 лютого 2014 року, формують нове суспільне сприйняття образу Тараса Шевченка.

Фактично, відбувається відхід від культу, створеного наприкінці XIX ст. і звичного у XX ст. Шевченко сам стає героєм навколишньої дійсності, прикладом для наслідування, живим образом. "Сьогодні він має бути ультрамодним, ультрановим. Донедавна про нього звикли думати як про пам'ятник, як про мертву людину, на могилу якої потрібно покласти квіти. А зараз... людей більше цікавить живий Шевченко", – говорить художник Андрій Єрмоленко.

Митці намагаються відійти від образу Шевченка в смушевій шапці та кожусі та створити образ доступний і близький сучасній людині, образ "свого Шевченка". Тарас Шевченко залишається на позиціях лідера, чий ідеї, літературні та художні твори стають смислоутворюючими та набувають актуальності для нового покоління українців.

На виставці "Війна: Шевченків вимір" експонувався "Кобзар", який знайшли в житловому будинку у селищі Піски під Донецьком біля мінометної частини українських позицій. Книжка належала комусь із місцевих мешканців. З усієї бібліотеки простреленим виявився тільки він. 20 липня 2015 року цю книжку знайшов Володимир Регеша, розвідник із позивним "Санта", який із січня того року воював у роті вогневої підтримки 5-го батальйону ДУК "Правий сектор" під Донецьком.

«Нема на світі України, немає другого Дніпра» — тепер не просто хрестоматійні рядки. Зараз для кожного з нас вони набувають сакрального значення: наша країна — найбільша цінність, ми готові битися за неї, бо вона — найкраща. Наступні слова є пророчими: і про наші національні голос і гордість, і про кров, яку проливаємо у війні, і про зволікання Заходу щодо допомоги на початку повномасштабного вторгнення.

Настане суд, заговорять

І Дніпро, і гори!

І потече сторіками

Кров у синє море

Дітей ваших... і не буде

Кому помагати.

(«І мертвим, і живим, і ненародженим»)

Теперішній час переконує: ми не віддаляємося від Шевченка, навпаки – стаємо до нього ближче.

На початку XXI століття дітям та молоді сприймати українську культуру минулих років подобається повному, вони ж її удосконалюють і відшліфовують пережите на сучасний лад. Якщо раніше вивчати твори Шевченка та інших український письменників було лише потрібно для складання іспиту, то зараз

велике заохочення відбувається завдяки осучасненій інформації.

Наведу приклади сьогодення, які спонукають учнів до вивчення матеріалу:

Створюються ютубовські ролики, наприклад: «Як Тарас Шевченко став зіркою». Школярі позитивно сприймають відео, а також ламається стереотип Шевченка в кожусі. [Електронний ресурс 1].

Анімована поезія з історичними даними «За байраком байрак...». Після її перегляду дізнаємося історичне минуле, і, водночас, слухаємо поезію Шевченка. [Електронний ресурс 2].

• **Документальний фільм "Таємниці генія Шевченка"** був знятий Департаментом журналістських розслідувань "1+1". Автором ідеї та сценарію стала ведуча Світлана Усенко, режисером-постановником фільму виступила Олена Єлісєєва, оператором-постановником - Віталій Панасюк. Фільм знятий до 200-річчя з дня народження українського поета. У ньому є дві лінії: перша – власне документальна, друга лінія – художній фільм-реконструкція. Це ігрові епізоди, реконструкції найважливіших моментів із життя Шевченка. [Електронний ресурс 3]. "Тарас. Повернення" Олександра Денисенка. Фільм розповідає про Тараса на засланні, перед самим його звільненням із солдатчини. Фільми варто подивитися тим, хто вже закінчив школу. [Електронний ресурс 4].

• **Декламування віршів.** Журналістка Яніна Соколова, Андрій Шевченко, Богдан Ступка, Ада Роговцева, Дмитро Лінартович, Сергій Нігоян, актори театру і кіно та багато інших діячів читають поезію Шевченка. Такі читання також популяризують й зацікавлюють дітей та молодь. [Електронний ресурс 5].

• **Конкурси. Фестивалі. Екскурсії.** Щорічно та протягом року проходять міжнародні та всеукраїнські конкурси імені Шевченка. Учнівська молодь полюбляє брати участь у таких заходах. Конкурси мають різні номінації: декламація віршів, музично-співана, образотворча, писемна тощо. Конкурс Шевченківських читань від ВО "СВОБОДА" проходить вже впрямку. "За цей період проведення взяли участь 2,5 тис. шевченколюбів з 310-ти населених пунктів України (з усіх 24-х областей України) та 17 країн світу", - зазначає координаторка конкурсу Олеся Кривопиша.

У селі Моринцях проходив дев'ятий фестиваль "Ше. Фест". Цю подію можна назвати осередком розвитку, популяризації Т.Шевченка та українського слова. Пісні, декламування віршів, екскурсії - все це відроджує та зберігає українську культуру.

• **Музично-співана творчість (музика).** Неможливо не згадати творчість наших музикантів. Тарас для них – сучасник, його вірші – втілення думок і почуттів. "Пікардійська Терція" створила пісню на вірш Т.Шевченка «Ой по горі роман цвіте»; гурт "Тартак" включив пісню «Косар» на слова Шевченка у свій рок-альбом «Ввічність»; гурт "Крутий Заміс" написав пісню «Заповіт», взявши за основу слова Т.Шевченка; KRISTONKO – пісня «Кохайтесь, чорнобриві...»; український артист Артем Пивоваров та відомий репер "Ярмак" створили спільну роботу «Минають дні, минають ночі...»; Артем Пивоваров і Дорофєєва виконали пісню дуєтом «Думи»; Кузьма Скрябін «Ох, не однаково мені»; Ірина Білик «Бандуристе, орле сизий...»; "Шпильасті Кобзарі" «Буває, іноді старий...», Kozak System «Гайдамацька», гурт «Хочу ще!» на

основі вірша створив кліп «Тополя» та багато інших виконавців, які є відомі та маловідомі. Сучасна музика добре сприймається учнями та зацікавлює їх при вивченні творчості Шевченка.

• **Патріотизм.** Момент звільнення Балаклії на Харківщині від російських окупантів – цей відеоролик, який облетів увесь світ, зафіксував радість та піднесення українських військових, які виборили свободу для Балаклії. Захисники зняли з білборда плакат російського змісту й знайшли під ним портрет Т. Шевченка та його вірш.

Борітеся — поборете!

Вам бог помагає!

За вас правда, за вас слава

І воля святая!

Отримати можна неймовірні емоції, коли переглядаєш це відео. Також хлопці та дівчата, які вступили до СБУ, розповідають вірші Шевченка. В їхніх відеороликах присутній сильний дух та неймовірна висока шкала патріотизму. [Електронний ресурс 5].

• **Мемі** – це гумор. Психологи кажуть, що на серйозні речі треба дивитися з посмішкою. Мем допомагає подолати дистанцію, часовий бар'єр між учнем та класикою. Крім того, мемі – дотепні загадки. Вони спонукають до пошуку інформації та запам'ятовування. Мемами люди реагують на події. Знаходиться місце і Тарасу. Під час Революції Гідності Шевченко постав в образах протестувальника: один – з шиною на плечі та будівельною каскою на голові, інший – з битою. По даний час мережу заповнили мемі і патріотичні арти з Тарасом Шевченком. Письменник постав на портретах в образах робота Бандери, Спайдермена, Джека Горобця, Гаррі Поттера та багатьох інших обличчя поп-культури.

Певний період часу мемі, а особливо людям поважного віку, не сприймалися, але мода вносить також свої корективи. На меті показати, що Шевченко багатогранний та й інтерпретація його творів може бути різною. У таких мемах можна знайти рису Кобзаря або його віршів. Мемі також популяризують постать нашого Пророка.

Вищезазначені чинники спонукають та зацікавлюють учнів. Шевченко для них популярний, тобто - є трендом.

Будьмо вдячні нашим непереможним Захисникам, які тримають оборону і не дають ворогу ні на йоту пройти вперед на українську землю. Зараз маємо міцне плече Європи і переважної більшості світової спільноти, на яке можна спертися. Тож знаємо, що переможемо!

СПИСОК РЕКОМЕНДОВАНИХ І ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ

1. Як Тарас Шевченко став зіркою. URL: <https://www.youtube.com/watch?v=Ktb-OLRm2Pk&t=25s>
2. За байраком байрак... Анімована поезія з історичними даними. URL: <https://www.youtube.com/watch?v=nip1VutJW2k&t=96s>
3. Тарас. Повернення. URL: https://www.youtube.com/watch?v=rrrM8r5MI_0I
4. Таємниці генія Шевченка. Документальний фільм. URL: <https://sweet.tv/movie/20581-taras-povernennya>
5. Декламування віршів. URL: <https://www.youtube.com/watch?v=XwIRFeduP6E>
6. Культ Тараса Шевченка і російсько-українська війна. URL: <https://ivano-frankivska-rda.gov.ua/news/1678180912/>